

TÜGİAD
TÜRKİYE GENÇ İŞADAMLARI DERNEĞİ
YOUNG BUSINESSMEN ASSOCIATION OF TURKEY

**Aylık Ekonomik
Değerlendirmeler Raporu
Kasım 2015
4. Rapor**

Prof. Dr. Kerem Alkin

Yarın, Türkiye saati ile 18:30'da başlayacak FED'in olağanüstü toplantısına dikkat edin. Bu toplantıdan çıkacak ilginç bir mesaj piyasaları dalgalandırabilir. Pazartesi gecesi ve salı sabahı küresel piyasalara ve yurt içi piyasalara yansımaya dikkat. Bu arada, ABD ile Rusya arasında, Orta Doğu, Suriye bazlı gerginlik, Orta Asya'ya da sıcıyor. Başkan Obama'nın Türkiye'den başlayıp, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ni ve yanı Doğu Asya ülkelerini kapsayacak ziyaretlerine dikkat.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Dr. İsmail Kahraman'ı 3. turda 32. Meclis Başkanı olarak, TBMM'nin 26. dönemine başkanlık etmek üzere seçtiğinde, yarın için en kritik gündem maddesinin, 64. Hükümet'i kurma görevini üstlenmiş olan Başbakan Davutoğlu'nun, en kısa zamanda bakanlar kurulunun açıklanacağı yönündeki açıklaması olabilirdi. Nitekim, 23 Kasım pazartesi akşamına doğru 64. Hükümet açıklanabilir. **Ancak, bu konudan hemen önce, ABD Merkez Bankası'nın (FED) internet sitesinden açıklanan bir 'olağanüstü' toplantı haberi piyasaları hareketlendirdi.** Federal Açık Piyasa Komitesi (FOMC), 23 Kasım Pazartesi (yarın), Türkiye saati ile saat 18:30'da yapacağı toplantıda, esasen, bankalara kullanılan reeskont kredisi faiz oranını konuşacak. **Reeskont kredisi faiz oranının piyasalar üzerinde anlamlı bir etkisi yok. Ancak, FED buradan 15-16 Aralık için mesaj vermek istiyor olabilir.**
- FED'in iki tür sıkıntısı olabilir; birincisi, son dönemde izlediği 'sözlü müdahale', yani FED Başkanı Yellen, diğer FED bölge başkanları ve FED Açık Piyasa Komitesi (FOMC) üyeleri aracılığı ile yapılan açıklamaların piyasalar üzerindeki etkinliği iyice zayıfladı ve FED yetkilileri 'aralık ayında faiz artışı neredeyse tamam' mesajları verse de, hisse senedi piyasaları ve genel anlamda finans çevreleri inanmış gibi gözüküyorlar. **Hatta, Citigroup bitirdiğimiz hafta ortası açıkladığı bir raporda, açık açık, FED yetkililerinin 15-16 Aralık'taki, bu yılın son FOMC toplantısına kadar, FED'in niçin faiz arttırmayacağına bir süre gerekçe öne süreceklerini iddia etti. Bu nedenle, küresel önde gelen hisse senedi piyasaları cuma günü primle kapattı. FED, piyasalardaki bu 'aşırı iyimser' algıyı törpülemek ve olası bir faiz artışına hazırlık anlamında bu toplantıyı tasarlamış olabilir.**
- İkincisi, FED, küresel finans piyasaları açısından önemli bir yönü olmayan reeskont kredisi faiz oranını yükselterek, 15-16 Aralık'taki bu yılın son FOMC toplantısı için, 'işin ciddi olduğu' mesajını vermeyi tercih edebilir. Bunu, sürpriz bir kararla, bu hafta, pazartesi günü yapmalarının nedeni de, bu hafta perşembe ve cumanın, ABD halkının kendi gelenekleri açısından önemli bir bayram olan 'Şükran Günü' 'Thanksgiving' nedeniyle tatil olması. **Bu nedenle, eğer, 23 Kasım Pazartesi günü (yarın) bu toplantıdan, piyasalar**

kapandıktan sonra, bir reeskont kredisi faiz oranı artışı çıkar ve piyasalar da bunu 15-16 Aralık'taki FOMC toplantısı için, bilhassa önceden verilmiş bir mesaj olarak algılar ise, küresel finans piyasalarındaki çalkantının kısa olması için, iki iş günü tatil olan bir haftanın bilhassa seçildiği anlaşılıyor. Bu çerçevede, piyasaların vereceği tepkinin şiddetini ölçecek olan FED, araya giren iki işgünü tatil ve hafta sonu tatili ile birlikte, piyasalarca olası faiz artışı kararı sinyalinin yeterince kabul edilip edilmediğini de test edecek. **Bu durumda, 30 Kasım haftasına, piyasalar ciddi bir hoşnutsuzluk, hisse senedi piyasalarda ciddi değer kayıplarının sürmesi ve euronun dolar karşısında ciddi değer kaybetmesi ile girilir ise, FED 15-16 Aralık öncesi, piyasa çalkantısını da en iyi şekilde ölçmüş olacak. Önümüzdeki 24 saati piyasaların tepkisi açısından dikkatle takip etmenizi öneririm.**

- Bu gelişmelerden hemen önce, dolar-TL 2,82-2,86 TL bandının hemen ortasında, euro-dolar paritesi de 1,0650 doların altında seyrediyor. Petrolün bir varili 45 dolara yakın ve altının bir onsu da 1.080 dolara çok yakın. **Ancak, FOMC reeskont kredisini yükselterek, 15-16 Aralık için piyasalara 'aklınızı başınıza alın' mesajı verir ise, euro-dolar paritesinde 1,06 doların altına hızla geleceğimiz gibi, hem altın, hem de petrol fiyatlarında da geri çekilme gözlemleyebiliriz.** Bu noktada, 23 Kasım pazartesi, yani bu sabah küresel piyasaların Asya borsalarından açılışı da, yurt içi piyasalara bu açılışın yansıması da bize gereken ipucunu verecek. **Raporu erken göndermem nedeniyle, bilhassa, sabah ilk iş, piyasadaki kur, faiz ve borsa endeksi fiyatlandırmalarına dikkat ederek, Asya borsalarındaki fiyatlandırmanın, bizim yurt içi piyasalara fiyatlandırmasına bilhassa dikkat edin.**
- Bu satırları kaleme aldığımız pazar gecesi, Brüksel 36 saattir, olası bir terör saldırısı nedeniyle, Belçika Ordusu ve güvenlik birimlerinin terörist yakalama operasyonları nedeniyle abluka altındaydı. Avrupa Birliği'nin başkentini 36 saattir esir alan ve bitirdiğimiz hafta, son dakikada Almanya-Hollanda hazırlık maçının da iptaline sebep olan ve bomba yüklü araç tehdidinin teyit edildiği bir ortamda, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu **Standard & Poor's (S&P)'un yayınladığı rapor, Batı Avrupa ülkelerinde terör olaylarındaki artışın tek başına ülkelerin kredi notunu etkilemeyeceğini; ancak kötüleşen terör tehdidinin nihai olarak bölgenin ekonomik büyümesini etkileyebileceğini göstermekte.** Raporda, Paris'teki terör saldırılarının Avrupa'da terörü yeni korkunç bir seviyeye getirdiği belirtilerek, "IŞİD, sadece son 1 ay içerisinde, Ankara, Sina, Beyrut ve Paris'teki saldırıları kendisinin yaptığını iddia ediyor, ya da öyle olduğuna inanılıyor. Bu, daha geniş bir eğilim parçası olarak görülmelidir" denilmekte.
- Batı Avrupa ülkelerinde terör olaylarındaki artışın tek başına ülkelerin kredi notunu etkilemesinin muhtemel olmadığı vurgulanan açıklamada, "Terördeki artışın,

İslamcı ya da başka türlü, tek başına Batı Avrupa ekonomilerinin kredi notlarını etkilemesi muhtemel değil. **Bununla birlikte, terörizm aşamalı ve dolaylı olarak bölgedeki ekonomik büyüme beklentilerini engelleyebilir ve hükümetlere mali sonuçlar doğurma potansiyeline sahip" ifadeleri kullanıldı.** Raporda görüşlerine yer verilen, S&P Küresel Kredi Notu Baş Risk Sorumlusu Moritz Kraemer, terörün direkt olarak kredi notlarının aşağı çekilmesine yol açmasının muhtemel olmadığına dikkati çekti. Artan terör saldırılarının ülkelerin büyüme beklentilerine ilişkin değerlendirmeleri olumsuz etkileyebileceği uyarısında bulunan Kraemer, **"Terör, kredi notu değerlendirmesi yaparken dikkate aldığımız bazı faktörlere yavaş yavaş yük olabilir. Özellikle, bir ülkenin büyüme ya da mali beklentilerine ilişkin değerlendirmelerimiz terörün artmasına duyarlı olabilir" ifadelerini kullandı.**

-
- Tekrarlanan olayların tüketici ve yatırımcı güvenini azaltabileceğini ve turizm, havacılık ve eğlence gibi sektörleri etkileyebileceğini belirten **Kraemer, "Hatta başka saldırı olmasa bile, artan sınır kontrolleri yarı kalıcı hale gelirse bu durum iş yapma maliyetlerini yükseltebilir. Daha az geçirgen sınırlar ekonomik entegrasyonu ve AB ekonomilerinin büyümesini bozar" değerlendirmesinde bulundu.** Kraemer ayrıca, terör tehdidinin popülist ve yabancı düşmanı parti ve adayları güçlendirme riski de oluşturduğunu ve böyle bir gelişmenin görevdeki hükümetlerin odak noktasını popülist dalgalanmalara kaydırabileceğini sözlerine ekledi. **Schengen vize uygulamasının ve sınırlarının geçişkenliğinin terör ve mülteci sorunu ile askıya alınmasının konuşulduğu bir ortamda, sadece terör riskinin varlığı, eğer piyasa ve tüketici güvenini olumsuz yönde etkiler ve tüketim yavaşlar ise, reel sektör de bu süreçten yatırımlarını etkileyerek etkilenebilir. Türkiye'nin en önemli ihracat pazarı olan Avrupa'nın bu endişeleri en kısa sürede aşması, Türkiye'nin AB'ye ihracat hacminin etkilenmemesi adına önemli.**
- 20 Kasım cuma günü, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan **Tüketici Güven Endeksi kasım ayı sonuçları, endeksin hesaplanmaya başladığı 2003 yılından bu yana, en yüksek aylık sıçramanın gerçekleştiğini gösterdi. Daha ekim ayında 62,8 puan düzeyinde olan Tüketici Güveni, kasım ayında yüzde 23 sıçramayla, 77,15 puan oldu.** Bu değer, 2014 yılı nisan ayından bu yana ki en yüksek değer. 2013 yılında da aşağı yukarı bu düzeyde dolaşmış, Gezi Parkı olayları ve '17-25 Aralık' travmasına rağmen. **Seçimden önce, var olan iç ve dış siyasi gerginlik nedeniyle, eylül ayında, Tüketici Güveni 58.5 puana düşmüştü. Sanki, Türkiye tarihinin en karanlık ekonomik ve siyasi krizini yaşıyormuşçasına.** Dolayısı ile, eylül ayından kasım ayına, Tüketici Güveni'ndeki iyileşme diye bakarsanız, neredeyse 22 puan, yani yüzde 32 iyileşme. Birincisi, Türkiye, tırmanan terör ve siyasi gerginliğe, toplumsal duruş ve ekonominin çarkları açısından, hiç bir ülkenin dayanamayacağı ölçüde bir dayanıklılık gösterdi; adeta ağır bir testten geçti ve 1 Kasım milletvekili genel seçimi sonrasında, tek parti iktidarı ile, 2019 yılına kadar tümüyle ekonomiye ve

işlere odaklanması bekleniyor ve seçimlerin geride bırakıldığı, ekonomi ve demokrasi alanında ardı ardına reformların yapılacağı, beklendiği yeni bir sürece girilecek. **Tüketici Güven Endeksi'nde, sadece bir ayda, genel ekonomik durum beklentisindeki iyileşmenin yüzde 30'a ulaşması bunun en iyi göstergesi. Yine, işini kaybetmekten korkanlar azalırken, işini koruyacağına inananların oranı yüzde 31 iyileşti.**

- Finans piyasalarının yılı bitirmesine 25 gün kaldı. Bu 25 günün içerisinde, hem ABD Merkez Bankası'nın (FED) faiz kararını, hem de Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) para politikasını daha da yumuşatma kararını takip edeceğiz. **FED'in faiz artış kararı olsa da, yüzde 0,10'dan bir 0,10 puan daha arttırarak, yüzde 0,20 yapıp, hala 0,25'in altında kalabileceği konuşuluyor.** Amerikan ekonomisi ile ilgili veriler ve FED yetkililerinden açıklamalar karışık geliyor ve dolar-TL kurunda 2,82 TL'ye kadar gevşemeye sebep oldu. **Bugünkü olağanüstü FED toplantısından çıkacak karar ve mesajların dolar-TL kuru üzerindeki etkilerini birlikte göreceğiz. Normalde 2,23 TL olması gereken dolar kurunda, 40 kuruşluk FED, 20 kuruşluk bölge siyaseti, 20 kuruşluk da iç siyasi belirsizlik vardı. 1 Kasım'la iç siyasi belirsizlik ortadan kalkınca, dolar kuru 2,83 TL'ye oturma noktasına geldi. FED, eğer, faiz artışını 2016 yılına bırakır ise, dolar-TL kurunda gevşeme 2,73 TL'ye kadar devam edebilir. Birlikte, her gün ve her haberi takip edeceğiz.**
- **Nedret Ersanel'in yazısı: "Viyana görüşmeleri, Paris saldırısı, G-20 zirvesi, Suriye çizgisinden hareketle; ABD'nin, Avrupa-Ortadoğu kaosuna Orta Asya'yı da ekleyerek, merkez-kaç noktasına Türkiye'yi, hedefine Rusya-Çin'i koyduğu kuşatma planlarını 'okuyoruz'...**
- Japonya Başbakanı ve ABD Dışişleri Bakanı'nın; Kırgızistan, Tacikistan, Kazakistan, Özbekistan, Afganistan, Pakistan ve Türkmenistan'a gerçekleştirdiği ardışık seyahatlerin evvelinde Bağımsız Devletler Topluluğu' zirvesinde Putin'in yaptığı konuşma sonucunda, "kriz durumunda bir 'müşterek görev kuvveti' kurulması" kabul edildi. **Bu askeri gücün ne/nasıl olacağı meçhul. Fakat adı geçen ülkelerden en az üç tanesinde Rus üslerinin kullanılacağı/kurulacağı spekülasyonu muhkem.** Gelişmelerin ABD'de daha doğrusu ABD'nin 'farklı' kurumlarında nasıl algılandığına gelince.. Pentagon ve CIA, Tacikistan ve Kırgızistan'ın Rusya'ya kaybedildiğini, Kazakistan'ın da pamuk ipliğine bağlı biçimde Rusya'ya doğru salındığını analiz ediyor. **Türkmenistan ve Özbekistan ise o kadar değil. Rusya'ya ne kadar yakınsalar ABD'ye de o kadar yakınlar. (Bir konferans sırasında Henry Kissinger'in üst düzey bir generale, 'sersem misiniz, Türkmenistan boğazına kadar Çin'e bağımlı. Peşinden koşmayı kesin. Git Ernest'le konuş!' dediği dedikodusu yapılıyor. Ernest Moniz: ABD Enerji Bakanı.)**

- Hasılı, bölgede Amerika'nın elinde Moskova'ya karşı “oyuncu/koz” olarak kullanabileceği tek ülke olarak Taşkent kalıyor. Özbekistan lideri İslam Kerimov da bu “denge oyunu”nu seven bir lider. **Kısa süre önce Rusya'nın jest olarak 890 milyon dolarlık borcunu silmesine rağmen ABD'ye yakın duruyor. ('Russia writes off \$890 million debt to Uzbekistan', 10/12, Daily Mail.)** Zincirin baklalarını birleştirelim; ABD/NATO'nun Afganistan'dan kalış süresini-Obama'nın “Başkanlık Sözü” vermiş olması rağmen-uzattığını-yazdık.. **Bu, Avrupa-Ortadoğu keşmekeşinin Orta-Asya'ya sıçrayacağıının en kuvvetli stratejik işareti olarak algılandı Kremlin'de ve işte Özbekistan da o tahterevallinin en jeo-politik ağırlığını oluşturuyor. Hem ABD hem Rusya, Özbekistan'ı bunun için de, hatta en çok Kabil dengeleri için istiyor. ('Kerry Visit Underscores Uzbekistan's Pivotal Role', 01/11, Sentinel.)**
- Hem Washington'un hem Moskova'nın çok istediği bir ülke olmak elbette keyifli. Böylesi bir durumdan elbette faydalanılmalı. Diplomasi biraz da budur zaten ama.. Özbekistan 'bölgesel hırslar'ına gem vurabilirse! Suriye dahil küresel kriz alanlarının çürük tahtalarına basarken el ele tutuşan Amerika-Rusya dengeleri, **Amerikan iç politikasında Washington'u tatmin edecek kamuoyu beğenisine/desteğine sahip değil. 2016'da seçim var ve bu her şeyin üstünde. Orta-Asya'da yeni Amerikan hamlesi biraz bu yönüyle de anlaşılmalı. Çünkü “Putin başarıları”, Beyaz Saray ve Demokratların başını, iç-'dış' muhalefetin “Beyaz Saray'ın sünepeliği” suçlamalarıyla ağrıtıyor.** Şurası gerçek ki, Ukrayna meselesinde yaralı bir ayıyı dürtmek derecesinde Rusya'ya bulaşan Washington, Suriye üzerinden gelen Rus atağıyla, “Ortadoğu'daki tarihi egemenliğini” kaybetti! Şu an yapılan, “durumu beraber(e) idare etmektir”. (2016'dan sonra bu dengelerin hepsi tek tek nasıl çözülür veya pekiştirilir göreceğiz.)
- Şimdilik kafamızın içinde tutulması gereken “tehlikeli chip” şudur... ABD Kara Kuvvetleri Komutanı General Mark Milley: “Rusya çok saldırgan bir güç ve Birleşik Devletler'in çıkarlarına açık biçimde saldırıyor. Rusya'nın nükleer kapasitesi ABD'ye karşı en büyük tehdittir”. ('Top army general calls Russia '#1 threat' to US', 3/11, RT.) **Bunu, 2016 Amerikan başkanlık seçimlerinin yükselecek acımasız iç politikası, ABD/Obama'nın Ortadoğu'da yaşadığı söylenen başarısızlığı, eğer kazanırsa yüzünü herkesten hızlı Çin'e ve Pasifik'e dönecek Hillary Clinton'la ve yüzünü dünyadaki herkese dönecekmiş gibi duran Donald Trump gerçekleri ile aynı tencereye atın!..** Herhalde kuşatmayı daha netleştiriyoruz.. Üstelik hâlâ bu saldırıyı Rusya'nın nasıl gördüğü/yanıt verdiği/vereceğini.. İki, özellikle Azerbaycan ve İran'ın bu haritanın neresini silip neresini baştan çizmek istediklerini.. Kaldı ki, Bakü ve Tahran'ın şu sıralar kendi başkentleri ile ilgili hayli kritik operasyon ve dertlerle uğraştıklarını yazmadık.
- **Takiben, bölgede yeni, irili-ufaklı üçgenlerin kurulmasını bekleyebiliriz. Anlattığımız global öykü daha bitmediği için hassas detayların üzerindeki**

spotları yakmıyorum ama; 'Türkiye-İran-Azerbaycan ilişkilerinin yakın vadeli açılımlarına dikkat edilecek' notunu şimdiden düşelim. Nihayet böylesi bir jeo-politik savaş arenasını açılırken, köklerinin geldiği 'stepleri' Ankara'nın atlamaı mümkün mü? Sahi öyle yazmıştık değil mi; “Türk dış politikasının üst aklına ve zihinsel manevra yeteneğine şaşıracaksınız...” Siz şaşıracaksınız ama kaygılananlar da olacak! Fransa Cumhurbaşkanı önümüzdeki hafta terörle mücadele adına 'tek maddelik' bir gündemle Washington ve Moskova'yı ziyaret edecek. İki ülke de 'tamam' diyecek. Ama.. İki süper ülkenin 'kurumları' içinde kim bu 'ortaklığa' itiraz ederse.. Mali bir yana, hepsinin faili odur!